

การพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

The Development new era Teacher by School Base Management

ชานินทร์ ปัญญาวัฒนากุล¹, เทพนคร ทาคอง² และคณะ

¹อาจารย์ สาขาวิทยาศาสตร์ทั่วไป คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

²อาจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนรินทร์

ABSTRACT

This was a mixed method research using qualitative and quantitative methods. Objectives were two fold : 1) to identify the school-based teacher development model. 2) to investigate knowledge, competencies, needs and expectation of teacher development. There were two phases in doing the research : 1) to identify the school-based teacher development by collecting data from the experts, the master teachers and supervisors. 2) to investigate knowledge, competencies, needs and expectation of the teachers. The data source were 109 teachers from 8 groups of substance of WatDonthong School (Suwannasri Tanthikun Ratsuksalai) which is under the jurisdiction of the office of Chachoengsao Primary Educational Service Area 1.

The research results revealed as follows :

1. For identifying the school-based teacher development model, it was found that the self-development, the development model by the department and by the school were at high level.

2. Investigating teachers' knowledge, competencies, needs and expectation,

2.1 For the development of teachers' knowledge and competencies, it was found that self-development, the development model by the department and by school : the content as well as the teaching aspects were at medium level and teachers' knowledge and competencies before development, the content as well as the teaching aspects were at medium level.

2.2 For the results of expected knowledge and competencies development, it was found that self-development, the development model by the department and by school : the content as well as the teaching aspects were at medium level.

2.3 For the development of using materials and learning resources, it was found that the content as well as the teaching aspects were at medium level.

Keywords : development of teachers for a new era/ school-based management

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานรูปแบบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และเพื่อสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบที่กำหนดการวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ โดยระยะแรกเป็นการกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน โดยใช้แหล่งข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนดีเด่น และศึกษานิเทศก์ และระยะที่สองเป็นการสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนด แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนวัดดอนทอง (สุวิณณศรี ตันติกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 จำนวน 109 คน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน พบว่า การพัฒนาตนเอง การพัฒนาโดยกลุ่มสาระ และ การพัฒนาโดยโรงเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาตนเองของครูมีความเหมาะสมในระดับมาก
2. การสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบที่กำหนด
  - 2.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของครู พบว่า การพัฒนาด้านเนื้อหาและด้านการสอน ด้วยการพัฒนาตนเอง การพัฒนาโดยกลุ่มสาระ และการพัฒนาโดยโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง และความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก่อนการพัฒนาและความต้องการพัฒนาทั้งด้านความรู้และการสอนอยู่ในระดับปานกลาง
  - 2.2 ผลการพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับ พบว่า การพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับด้วยการพัฒนาตนเอง พบว่า การพัฒนาด้านเนื้อหา และด้านการสอน ด้วยการพัฒนาตนเอง การพัฒนาโดยกลุ่มสาระ และการพัฒนาโดยโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง
  - 2.3 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู พบว่า การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาด้านเนื้อหาและด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

คำสำคัญ : การพัฒนาครูยุคใหม่, การจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อสร้างคนที่มีความรู้ มีความสามารถ และมีคุณธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการศึกษา โดยทรงเน้นให้การศึกษา มีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันมีค่าสูงสุดในการพัฒนาประเทศ ให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม สามารถนำหลักวิชาการมาใช้อย่างมีเหตุผลสอดคล้องกับภูมิสังคมและบริบทของประเทศไทย ดังพระบรมราโชวาทในโอกาสที่นายบุญถิ่น อัตถากร ปลัดกระทรวงศึกษาธิการนำครูและนักเรียนโรงเรียนราษฎร์สอนศาสนาอิสลามจากภาคใต้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท เมื่อวันที่ 21 กุมภาพันธ์ 2515 ความตอนหนึ่งว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งของชีวิต เพราะเป็นรากฐานสำหรับช่วยให้บุคคลสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จ สุข ความเจริญทั้งปวง ทั้งของตนเอง และของส่วนรวมผู้ที่เป็นครูจะต้องถือเป็นหน้าที่อันดับแรกที่จะต้องให้การศึกษาคือ สั่สอนอบรมอนุชนให้ได้ผลแท้จริงทั้งในด้านวิชาความรู้ ทั้งในด้านจิตใจ และความประพฤติ ทั้งต้องคิดว่า งานที่แต่ละคนกำลังทำอยู่นี้ คือความเป็นความตายของประเทศ เพราะอนุชนที่มีความรู้ มีความดีเท่านั้นที่จะรักษาชาติบ้านเมืองไว้ได้ ผู้ที่เป็นนักเรียนนั้นต้องจำใจว่าไม่มีสิ่งใดที่จะช่วยเราได้ ยิ่งกว่าวิชาความรู้ จะต้องรีบชวนช่วยตักตวงไว้ในเมื่อกำลังมีโอกาส ขณะเมื่อยังเยาว์วัยอยู่นี้ สำหรับความสุขสบายความเป็นหลักฐานของตัวในวันข้างหน้า” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. 2554 : 287)

ปัจจุบันแนวความคิดที่ว่าการพัฒนาประเทศจะต้องมุ่งเป้าหมายไปที่การสร้างคน มั่งคั่งให้แก่ประเทศเป็นหลักนั้นเป็นความคิดที่ล้าสมัยแล้วเนื่องจากทุกประเทศในโลกประสบปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยได้เริ่มปรับแนวคิดการพัฒนาประเทศไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ดังนั้นเป้าหมายของการพัฒนาประเทศเกือบทั่วโลก จึงมุ่งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนทุกคนในสังคมให้มีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ หากต้องการปฏิรูปการศึกษาให้เอื้อต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้เกิดความสมดุลกล่าวคือ การศึกษาต้อง “สร้างคน” ที่ดีและมีความรู้ความสามารถอันจะนำไปสู่การสร้างคน มั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ การศึกษาต้อง “สร้างคน” ให้มีความเข้าใจและเห็นความสำคัญของเสรีภาพทางการเมือง มีอิสระทางความคิดและการศึกษา ต้อง “สร้างคน” ให้มีเป้าหมายและอุดมคติของประเทศร่วมกันมีจิตใจเอื้ออาทรต่อผู้อื่นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเพื่อนำไปสู่ความสมานฉันท์ในสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2543 : 2-8) การจัดการศึกษาที่ดีช่วยให้ประชาชนพลเมืองอ่านออกเขียนได้ คิดเลขเป็น ใช้คอมพิวเตอร์เป็น มีความรู้ทักษะทางวิชาการพื้นฐานต่างๆ จะให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนทั้งการใช้ชีวิตและการทำงาน มีความรักในการอ่าน การใฝ่รู้ใฝ่เรียน การรู้วิธีการเรียนต่อ การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ใช้เป็นการมีความฉลาดทางอารมณ์ ความฉลาดทางสังคม การมีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกเป็นพลเมืองที่รับผิดชอบ รู้จักการดำเนินชีวิตและทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

มีความหมาย สันติ สร้างสรรค์ และช่วยกันพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าได้มากขึ้น การศึกษาที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจสังคมได้อย่างแท้จริงในโลกยุคใหม่ คือ การจัดการศึกษาที่เน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่มและความสามารถคิดได้เองอย่างอิสระของผู้เรียนทั้งประเทศ มากกว่าการสอนให้จดจำองค์ความรู้เดิมเพื่อไปสอบอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน เพราะความคิดริเริ่ม ความสามารถที่จะประเมินและริเริ่มสิ่งต่างๆ ได้เองอย่างอิสระเป็นทรัพย์สินที่มีค่ามากที่สุดในระบบเศรษฐกิจยุคใหม่ที่ต้องพึ่งความรู้ที่ใช้งานได้มากขึ้น การศึกษาที่ดีต้องมุ่งพัฒนาความฉลาดหรือความสามารถทั้งทางปัญญา ทางสังคม และอารมณ์ พัฒนาทักษะในการสื่อสารความสามารถในการเผชิญแก้ปัญหาต่างๆ และฟื้นคืนสู่สภาพเดิมได้รวดเร็ว การช่วยให้คนได้รู้จักตัวเอง รู้จักเพื่อนและคนอื่น ๆ ในชุมชน วุฒิภาวะทางปัญญา และอารมณ์ตามวัย มีความพร้อมที่จะเป็นผู้นำอย่างน้อยก็นำตัวเองในการแก้ปัญหาและพัฒนาตัวเองได้ (วิทยากร เชียงกูล. 2553 : 21-23)

การพัฒนาครูเป็นกระบวนการสำคัญที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่เกิดผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน แนวคิดที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประสิทธิผล คือ การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แนวความคิดนี้เน้นที่กระบวนการทำงานในสถานศึกษา เริ่มต้นจากการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาของครูในการจัดโปรแกรมการพัฒนา การฝึกปฏิบัติจากปฏิบัติการในสถานศึกษา การนิเทศติดตามผลการพัฒนา การพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานจึงเป็นรูปแบบสำคัญของการพัฒนาครูที่กล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างแท้จริงต่อการพัฒนาที่มีเป้าหมายสู่การพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นโครงการวิจัยภายใต้โครงการ 1 ครูศาสตร์ 1 จังหวัด ของมหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนนครินทร์ ซึ่งมีเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาการศึกษาในจังหวัดฉะเชิงเทราให้ได้มาตรฐานมีคุณภาพสูงอยู่ในระดับ Top 10 ของประเทศในอีก 5 ปีข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อต้องการให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นจังหวัดที่มีความเข้มแข็งด้านการจัดการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นหัวใจของการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และพัฒนาให้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นศูนย์กลางของการจัดการศึกษาในภาคตะวันออก ทั้งนี้โครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในจำนวนแปดยุทธศาสตร์ของโครงการ 1

ครูศาสตร์ 1 จังหวัด โดยกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 ทั้งนี้ได้ดำเนินการโครงการวิจัย โดยกำหนดกรอบความคิดของการวิจัยไว้เป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะแรกเป็นการกำหนดรูปแบบของการพัฒนาครู โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน และระยะที่สองเป็นการสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบที่กำหนด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยมีรายละเอียดที่จะได้นำเสนอตามกรอบของการวิจัยเชิงปริมาณต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ดังนี้

1. เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน
2. เพื่อสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบที่กำหนด

ขอบเขตของการวิจัย

1. แหล่งข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ แต่ละระยะใช้แหล่งข้อมูลดังนี้

ระยะที่ 1 การกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนดีเด่น และศึกษานิเทศก์ จำนวนทั้งสิ้น 24 คน

ระยะที่ 2 การสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 109 คน ของโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณคีรี ตันตึกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทราเขต 1 จำแนกตามกลุ่มสาระต่างๆ ดังนี้ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 18 คน 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 21 คน 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 16 คน 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 13 คน 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 5 คน 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 9 คน 7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 10 คน และ 8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 17 คน

2. ประเด็นการวิจัย

การกำหนดประเด็นการวิจัยดำเนินการตามลำดับดังนี้
2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

2.2 ยกร่างประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูยุคใหม่ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานได้ประเด็นเพื่อการวิจัยโดยกำหนดประเด็นไว้ 2 ลักษณะ คือ 1) ประเด็นด้านเนื้อหาของการพัฒนา และ 2) ประเด็นด้านรูปแบบของการพัฒนา โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ประเด็นด้านเนื้อหาของการพัฒนา ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้ 1) ด้านเนื้อหาวิชา วิเคราะห์ประเด็นสำคัญตามธรรมชาติวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ 2) ด้านการสอน วิเคราะห์รูปแบบและวิธีการสอนตามธรรมชาติวิชาของแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระ

2.2.2 ประเด็นด้านรูปแบบของการพัฒนา ประกอบด้วยประเด็นสำคัญดังนี้

1) ประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบวิธีการพัฒนา ความรู้ความสามารถ จำแนกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1) วิธีการพัฒนา ประกอบด้วย พัฒนาตนเอง พัฒนาโดยกลุ่มสาระ และพัฒนาโดยโรงเรียน 2) ความรู้และความสามารถที่มีอยู่ก่อนการพัฒนา และ 3) ระดับความต้องการพัฒนา

2) ประเด็นเกี่ยวกับผลการพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับ จำแนกเป็น 3 วิธี ได้แก่ 1) พัฒนาตนเอง 2) พัฒนาโดยกลุ่มสาระ และ 3) พัฒนาโดยโรงเรียน

3) ประเด็นเกี่ยวกับสื่อและแหล่งเรียนรู้ จำแนกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) สื่อประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ และ 2) แหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย ห้องสมุด ภูมิปัญญาท้องถิ่น อินเทอร์เน็ต ธรรมชาติ และอื่นๆ

3. ระยะเวลาการวิจัย

ระยะที่ 1 การกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เริ่มดำเนินการ เดือนกันยายน 2554 - กุมภาพันธ์ 2555

ระยะที่ 2 การสำรวจความรู้ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เริ่มดำเนินการ เดือนพฤษภาคม-เดือนกันยายน 2555

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการเป็น 2 ระยะ แต่ละระยะใช้แหล่งข้อมูลเพื่อการดำเนินการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นตัวตั้งการกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนดีเด่น และศึกษานิเทศก์ จำนวนทั้งสิ้น 24 คน โดยมีเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิ คัดเลือกจากคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ จำนวน 8 คน

ครูผู้สอนดีเด่น คัดเลือกจากครูผู้สอนในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดฉะเชิงเทราที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และต้นสังกัดด้านการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน รวม 8 คน

ศึกษานิเทศก์ คัดเลือกจากศึกษานิเทศก์ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศะเชิงเทราและชลบุรี ซึ่งทำหน้าที่พัฒนาคุณภาพการศึกษาในกลุ่มสาระที่เกี่ยวข้องจำนวน 8 คน

ระยะที่ 2 ตรวจสอบสมมติฐานหรือทฤษฎีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ ครูผู้สอนทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ จำนวน 109 คน ของโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณคีรี ตันตึกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศะเชิงเทราเขต 1 จำแนกตามกลุ่มสาระต่างๆ ดังนี้ 1) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จำนวน 18 คน 2) กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ จำนวน 21 คน 3) กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ จำนวน 16 คน 4) กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม จำนวน 13 คน 5) กลุ่มสาระการเรียนรู้ สุขศึกษาและพลศึกษา จำนวน 5 คน 6) กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จำนวน 9 คน 7) กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี จำนวน 10 คน และ 8) กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ) จำนวน 17 คน

การวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน กำหนดคำถามการวิจัย คำถามการวิจัยมีลักษณะที่เป็นทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2. เลือกระเบียบวิธีในการวิจัย ผู้วิจัยต้องพิจารณาเลือกรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ซึ่งเหมาะสมที่สุดสำหรับการตอบคำถามการวิจัยให้ถูกต้อง แม่นยำน่าเชื่อถือ และมีความเป็นไปได้ในการปฏิบัติงานวิจัย สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่ เวลาที่เหมาะสมการให้ค่าน้ำหนักของข้อมูลเชิงปริมาณหรือคุณภาพ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ครูผู้สอนดีเด่น และศึกษานิเทศก์

4. กำหนดรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

5. เก็บรวบรวมข้อมูลระยะที่ 2 ตรวจสอบสมมติฐานหรือทฤษฎีด้วยวิธีการวิจัยเชิงปริมาณด้วยการสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาตามรูปแบบที่กำหนดโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลทุกประเด็นกระทำโดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นรายชื่อและรายด้าน และคำนวณค่าเฉลี่ยรายชื่อและรายด้านมาจัดระดับโดยเทียบกับเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง (คำนวณค่าพิสัย)

1.00–1.66	จัดเป็นระดับ	น้อย
1.67–2.66	จัดเป็นระดับ	ปานกลาง
2.67–3.00	จัดเป็นระดับ	มาก

สรุปผลการวิจัย

1. การกำหนดรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน

1.1 การกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาตนเองมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) รูปแบบการพัฒนาโดยกลุ่มสาระมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 3) รูปแบบการพัฒนาโดยโรงเรียนมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

1.2 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน พบว่า 1) รูปแบบของการใช้สื่อในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และ 2) รูปแบบของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. การสำรวจความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และความคาดหวังของครูจากการพัฒนาโดยใช้รูปแบบที่กำหนด

2.1 การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณศรี ตันทิกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า 1) การพัฒนาความรู้ความสามารถของครูด้วยการพัฒนาตนเอง ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2) การพัฒนาความรู้ความสามารถด้วยการพัฒนาโดยกลุ่มสาระ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางและด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) การพัฒนาความรู้ความสามารถด้วยการพัฒนาโดยโรงเรียน ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางและด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ก่อนการพัฒนาของครูโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณศรี ตันทิกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ด้านเนื้อหาที่มีอยู่ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนที่มีอยู่ก่อนการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

2.3 ระดับความต้องการพัฒนาของครูโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณศรี ตันทิกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงาน

เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า ด้านเนื้อหา มีระดับความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลางและด้านการสอน มีระดับความต้องการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง

2.4 ผลการพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับ พบว่า 1) การพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับด้วยการพัฒนาตนเอง ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง 2) การพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับด้วยการพัฒนาโดยกลุ่มสาระ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ 3) การพัฒนาความรู้ความสามารถที่คาดว่าจะได้รับด้วยการพัฒนาโดยโรงเรียน ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลาง และด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

2.5 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูโรงเรียนวัดดอนทอง (สุวรรณศรี ตันทิกุล ราษฎร์ศึกษาลัย) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 พบว่า 1) การใช้สื่อในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางและด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง และ 2) การใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ด้านเนื้อหาอยู่ในระดับปานกลางและด้านการสอนอยู่ในระดับปานกลาง

การอภิปรายผล

1. กำหนดรูปแบบรูปแบบการพัฒนาครูยุคใหม่โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีการกำหนดประเด็นของรูปแบบไว้ 2 ประเด็น คือ 1) การกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน และ 2) การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ในการอภิปรายผลจะนำเสนอเป็น 2 ประเด็นย่อยตามข้อค้นพบของการวิจัย ดังนี้

1.1 การกำหนดรูปแบบวิธีการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูผู้สอนมีการกำหนดรูปแบบวิธีการไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ การพัฒนาตนเอง การพัฒนาโดยกลุ่มสาระ และผู้บริหารที่มีผลต่อการบริหารจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา ให้ครูใช้การวิจัยปฏิบัติการในวงจร PDCA ในการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องและมีการดำเนินกระบวนการประกันคุณภาพอย่างเป็นระบบด้วยการสนับสนุนของผู้บริหาร

ผลการประเมินรูปแบบการพัฒนาโดยโรงเรียนมีผลกระทประเมินอยู่ในระดับมาก ซึ่งรูปแบบการพัฒนาโดยโรงเรียนประกอบด้วย การจัดอบรมโดยใช้วิทยากรภายในโรงเรียน การจัดอบรมโดยใช้วิทยากรภายในเขตพื้นที่การศึกษา การจัดอบรมโดยใช้วิทยากรระดับอุดมศึกษา การจัดศึกษาดูงานภายในโรงเรียน การจัดศึกษาดูงานภายนอกโรงเรียน และการจัดอบรมด้วยวิธีอื่นๆ รูปแบบการ

พัฒนาโดยโรงเรียนนี้เป็นรูปแบบที่เกิดจากการพิจารณาและวิเคราะห์บริบทหน้าที่ความรับผิดชอบตามกรอบของการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับสถานศึกษา ซึ่งจะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาโรงเรียนมีลักษณะเป็นงานปกติที่โรงเรียนพึงปฏิบัติ เน้นการพัฒนาครูโดยใช้วิธีการที่หลากหลายและผูกพันกับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาสอดคล้องกับอีเวิร์ทสัน (Evertson, 1989) ได้ศึกษาการพัฒนาและใช้รูปแบบการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและประเมินผลการฝึกอบรมโดยใช้การวิจัยเชิงทดลองเพื่อปรับปรุงการจัดการห้องเรียนในระดับประถมศึกษา หลักการที่ใช้ คือ ส่งหน่วยพัฒนาบุคลากรประจำเขตพื้นที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียน จำนวน 3 ครั้ง ครั้งละ 1 วัน จากนั้นผู้ให้การฝึกอบรมจะใช้เวลาเพิ่มอีก 2 สัปดาห์ สำหรับพัฒนาการนำเสนอกิจกรรมสำหรับการประชุมเชิงปฏิบัติการ ซึ่งจะจัดขึ้นก่อนวันเปิดภาคเรียนหลัง ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานที่ใช้ผู้ให้การฝึกอบรมจากหน่วยงานภายนอกเป็นรูปแบบที่ได้ผลดี เด็กที่เรียนในห้องมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของตนเองได้ดีขึ้น สอดคล้องกับคำหามาน คนโค (2545 : 15) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนาครูควรเน้นการพัฒนารายบุคคลและรายกลุ่มโดยเชิญวิทยากรมาร่วมการพัฒนาศึกษาจากแหล่งงานต่างๆ ทั้งในและนอกสถานที่ และฝึกประชุมกลุ่มร่วมคิดร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานและงานทางวิชาการ เช่นเดียวกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 138-143) ได้กล่าวถึงรูปแบบการพัฒนาครูไว้ว่า การพัฒนาครูอาจทำได้หลายวิธี เช่น การประชุม อบรม สัมมนา การศึกษาดูงาน การให้ไปศึกษาต่อ การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร่วมรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน (On-the-job Training) โดยใช้กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management) เป็นแนวทางหลักในการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาครู และช่วยเหลือนักเรียน ฯลฯ โดยโรงเรียนต้องจัดให้มีการบันทึกเป็นสารสนเทศครูรายบุคคล ว่าผู้ใดได้พัฒนาอะไรไปบ้าง ทั้งเรื่องที่พัฒนา วัตถุประสงค์ สาระโดยสรุป วันเดือนปี และสถานที่รับการพัฒนา เป็นต้น ดังนั้นรูปแบบที่กำหนดขึ้นจึงมีความเหมาะสมในการพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถและมีความเป็นมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

1.2 การใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู มีการกำหนดประเด็นแยกเป็น 2 ประเด็น คือ รูปแบบของการใช้สื่อในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู และรูปแบบของการใช้แหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครู ซึ่งผลการวิจัย พบว่า รูปแบบของการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก อธิบายได้ดังนี้

รูปแบบของการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถของครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสื่อที่ใช้ในการพัฒนาความรู้ความสามารถประกอบด้วย สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่ออื่นๆ ส่วนแหล่งเรียนรู้ประกอบด้วย ห้องสมุด ภูมิปัญญา อินเทอร์เน็ต สื่อธรรมชาติ และแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับคำหามาน คนโค (2545 : 15) ที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมการพัฒนาครูซึ่งเน้นการพัฒนาเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่มนั้น ครูพึงหมั่นอ่านหนังสือเป็นประจำทุกวัน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วารสาร สารคดี โดยเฉพาะวารสารที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพครู ดูหรือฟังรายการโทรทัศน์ วิทยุทั้งสาระบันเทิงและสารคดี เพื่อค้นหาสิ่งแปลกใหม่และมีประโยชน์ อีกทั้งฝึกฝนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ได้แก่ คอมพิวเตอร์โปรแกรมต่างๆ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ศึกษาหาความรู้จากแหล่งวิทยากร ได้แก่ อ่านหนังสือในห้องสมุด ค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร ศูนย์วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สวนพฤกษศาสตร์ รวมถึงการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น เช่นเดียวกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 138-143) ได้อธิบายรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนไว้ว่า การพัฒนาครูนั้นสิ่งแรกที่ต้องดำเนินการ คือ การหาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาครู เปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมโดยการประเมินความต้องการในการพัฒนาตนเอง แต่ต้องมีระบบการสำรวจแบบประเมินของโรงเรียนอีกส่วนหนึ่งประกอบเพื่อช่วยให้มีการปรับระบบให้สัมพันธ์กันระหว่างบุคคลกับงานด้วยวิธีการที่เป็นระบบ คือ โรงเรียนควรมีสาระการbinการเทศใน ฯลฯ สาระของการพัฒนาครูที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเอง และที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ของผู้เรียน ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การจัดทำแผนการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน การวิจัยปฏิบัติการ การวัดและประเมินผลแนวใหม่ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ระบบการดูแล สนเทศการพัฒนาครูเป็นรายบุคคลที่สะท้อนความต้องการจำเป็นในการพัฒนาบุคลากรในแต่ละปี โดยการสำรวจและประเมิน โดยการสอบถามครูและการศึกษาระบบสารสนเทศเพื่อการพัฒนาครูที่จัดทำไว้อย่างเป็นระบบและเป็นปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ในการศึกษาวิจัยรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงประยุกต์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ดังนี้

1.1 ก่อนการนำรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ ผู้ใช้ควรทำความเข้าใจรูปแบบ หลักการ เป้าหมาย

กระบวนการ ตลอดจนการประเมินผลการใช้รูปแบบให้ชัดเจน และสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

1.2 ควรมีการเตรียมความพร้อมให้แก่ครู ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อนดำเนินการเพื่อสร้างแรงจูงใจและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาวิชาชีพครูให้เกิดความต่อเนื่องต่อไป

1.3 การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มหาวิทยาลัย โรงเรียน ชุมชนควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสะท้อนกลับข้อมูลร่วมกันเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบ

1.4 ผู้บริหารโรงเรียนควรชี้แจงทำความเข้าใจ และขอความร่วมมือจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บุคลากรภายนอกที่สามารถช่วยเหลืออำนวยความสะดวกด้านต่างๆ การให้การสนับสนุนทรัพยากร การให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มเครือข่ายที่มีอยู่ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

1.5 ควรมีการประเมินผล ติดตามผลและการปรับปรุงในองค์ประกอบของรูปแบบบางส่วนอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงประเมินผล การใช้รูปแบบอย่างจริงจัง และนำผลการประเมินมาใช้ในการพัฒนาแบบให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2.2 ควรมีการสังเคราะห์รูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานกับโรงเรียนขนาดเล็กด้วย เพื่อการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพต่อไป

2.3 ควรศึกษาถึงผลลัพธ์ และผลกระทบของการนำรูปแบบการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไปใช้ต่อพฤติกรรม การปฏิบัติงาน หรือประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครูด้วย

2.4 ควรมีการศึกษาอนาคตภาพของรูปแบบการพัฒนาครูเพื่อให้สอดคล้องกับการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของไทยด้วย

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2543). **ปีนมองของชาติ : ยุทธศาสตร์ปฏิรูปการศึกษา**. กรุงเทพฯ : ชัดเชสมิเดีย.

คำหมาน คนไค. (2543). **ทางก้าวหน้าของครุมีอาอาชีพ**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

พลสันท์ โพธิ์ศรีทอง. (2555). **คุณลักษณะครูพันธุ์ใหม่**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.sammajivalil.net/news11.htm> วันที่สืบค้น 20 สิงหาคม 2555.

วิทยาการ เชียงกุล. (2553). **จะเลือกการปฏิวัติทางการศึกษาหรือจะเลือกความพินาศ?** กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).

วิจิตร อวาทกุล. (2540). **การฝึกอบรม**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบัติ นพรัก. (2555). **ครูยุคใหม่**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา : <http://www.khaotalom.com/index> วันที่สืบค้น 20 สิงหาคม 2555.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2554, กุมภาพันธ์). 2554 ปีแห่งการพัฒนาคุณภาพครู. **อนุสารอุดมศึกษา**. 37(392) : 7-8.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **รายงานการวิจัยการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียน**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2553). **ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2554). **แนวพระราชดำริด้านการศึกษา 9 รัชกาล**. กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). **รายงานการวิจัยและพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูและผู้บริหารสถานศึกษาแบบใช้โรงเรียนเป็นฐานในโรงเรียนขนาดเล็ก ระยะที่ 1 : จังหวัดอุดรธานี**. กรุงเทพฯ : บริษัท พริกหวาน กราฟฟิก.

สุทธาสินี วัชรบูล. (2546, สิงหาคม). การฝึกอบรมครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. **รายงานการปฏิรูปการศึกษาไทย**, 5(68), 12- 13.

Robinson, R. & Carrington, S. (2002). Professional development for inclusive schooling. **The international Journal of Educational Management**. 16(3) : 239-247.

Sparks, Denis & Loucks-Horsley, Susan. (1990). **Five Model of Staff Development**. Oxford, Ohio National Staff Development Council.